

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
201423324-33

Dato:
07.04.2015

HØRINGSUTTALELSE - NOU 2014:8 TOLKING I OFFENTLIG SEKTOR - ET SPØRSMÅL OM RETTSSIKKERHET OG LIKEVERD

Det vises til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 2. desember 2014.

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) har innhentet uttalelser fra vår ytre etat; regionskontorer, fengsler og friomsorgskontor.

Kriminalomsorgen har som de øvrige delene av justisekstoren har de siste 10 årene opplevd en stor økning i antallet utenlandske innsatte i fengslene, spesielt varetektsinnsatte. Antallet utenlandske domfelte som gjennomfører straff i samfunnet ved friomsorgskontorene øker også.

Underforbruk av tolk og manglende kvalitetskrav til tolker kan føre til at rettssikkerheten for og likebehandlingen av innsatte og domfelte trues. Kriminalomsorgen ser at den dynamiske sikkerheten kan settes i fare når innsatte og ansatte ikke kommuniserer godt nok.

Det benyttes oftere tolk ved friomsorgskontorene enn i fengslene. Det synes som de økonomiske rammene i praksis veier tungt for om man benytter tolk eller ikke. Vår ytre etat, og særlig fengslene, uttaler at øremerking av midler ville ha ført til økt bruk av tolk. Utgifter til bruk av tolk går i dag over det normale driftsbudsjettet til kriminalomsorgen og prioritering av utgifter er en stor utfordring for fengsler og friomsorgskontorer.

Alternative løsninger til bruk av tolk er mye i bruk innen kriminalomsorgen, spesielt i fengslene. Det forekommer temmelig regelmessig at man benytter ansatte eller andre innsatte som tolker eller også benytter tolker som kommer til fengslene i andre etaters ærend, for eksempel sammen med advokater, politi eller helsevesenet. KDI ser at bruk av ansatte og innsatte er en praksis som må benyttes med forsiktighet. Hjelp til å kommunisere i dagliglivets situasjoner kan godtas, dersom det anses som forsvarlig og ikke kommer i konflikt med sikkerhetsmessige hensyn. Tolking av mer kompliserte forhold bør fortrinnsvis skje med kvalifisert tolk.

Det er behov for økt bruk av kvalitetssikret tolking i kriminalomsorgen, innenfor dagens budsjettsituasjon for drift innebærer dette en meget stor utfordring.

Kriminalomsorgen støtter i all hovedsak utvalgets beskrivelser av forholdene og forslag til tiltak.

KDIs kommentarer til forslagene til tiltak som er særlig relevante for kriminalomsorgen:

Tiltak 4:

KDI er enig i utvalgets forslag om at organisering av tolketjenester bør forankres og følges opp i alle sektordepartementer. Dersom organisering av tolketjenester tas med i tildelingsbrev fra fagdepartementet vil det etter KDIs syn bidra til en synliggjøring av tolking som en viktig del av det offentliges ansvar for å sikre rettssikkerhet og likebehandling.

KDI vil legge til at det godt dokumenterte underforbruket av tolk i vår etat viser at eventuell lovfesting av plikten til å benytte tolk i gitte situasjoner vil kreve økte bevilgninger til kriminalomsorgen. Ikke minst vil det være behov for investeringsmidler i forbindelse med skjermtolking.

Det er i dag noe uklare grenser for hvilken etat som har ansvar for dekning av utgifter til tolk til enkelte offentlige oppdrag innen justissektoren. Dette gjelder for eksempel personundersøkelse av barn, hvor verge ikke forstår norsk og forkynning av andre etaters dokumenter. KDI antar at dette vil kunne finne en løsning ved en forankring i fagdepartementet.

Tiltak 14 og 18 :

KDI er i ferd med å etablere et nytt kartleggingssystem i kriminalomsorgen – BRIK (Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen). Her kartlegges domfeltes språkbehov på en mer systematisk måte enn tidligere, registreringen er imidlertid ikke omfattende. Dersom det etableres en ny standard for språkregistrering kan dette eventuelt vurderes inntatt i BRIK.

Imdi bør ha ansvar for å utarbeide standarder/verktøy for slik språkkartlegging. På bakgrunn av erfaring fra kriminalomsorgen vil vi anbefale at et kartleggingsverktøy også tar høyde for analfabetisme.

Tiltak 29 :

KDI vil sterkt understreke behovet for utvikling av fagterminologi på vårt område. Selv om det til en viss grad vil være en "overlapping" mellom etater i straffesakskjeden har kriminalomsorgen sin egen fagterminologi. Kunnskap om fagterminologi kan være en kritisk faktor i kvaliteten på kommunikasjon med tolk. Utvikling av digitale ordbøker bør prioriteres.

Tiltak 42 :

KDI er enig i forslaget om at tolker som benyttes i offentlig sektor skal være oppført i Nasjonalt tolkeregister. Dette vil bedre mulighetene for å finne rett tolk og forhindre useriøse aktører på markedet. Dette forutsetter imidlertid flere registrerte tolker (tiltak 30 – 41) og at registeret vedlikeholdes på en bedre måte enn i dag (tiltak nr 45).

Tiltak 43 :

Forslaget om eget ID-kort for tolker støttes.

Tiltak 44 :

KDIs oppfatning er at kriminalomsorgen for fremtiden må basere hovedvekten av tolking på bruk av skjerm og gir derfor vår fulle støtte til dette forslaget.

Tiltak 45 :

I forbindelse med høringen i vår ytre etat har det kommet frem at enkelte har opplevd at tolker registrert i portalen ikke lenger er i arbeid, har byttet adresse osv. Imdi må sørge for vedlikehold av Tolkeportalen. For kriminalomsorgen vil det ofte være behov for tolk på relativt kort varsel, slik at det er en utfordring dersom man må bruke tid på å lete etter tolk i portalens register.

Tiltak 47 :

KDI støtter forslaget om sektorvise løsninger for bestilling av tolk. Kriminalomsorgen vil profitere ved å samarbeide med andre etater i justissektoren. Kriminalomsorgen er en relativt sett liten etat og KDI ser det ikke som realistisk at kriminalomsorgen kan bygge opp en tilstrekkelig profesjonalisert løsning på dette området.

KDI antar at det er et ubenyttet potensial for bedre samarbeid mellom kriminalomsorgen, politi, domstolen og påtalemyndighet om tolking for felles klienter.

Tiltak 48 :

KDI er enig med utvalget i at det er en god løsning å legge tolking på de språkene hvor tolkebehovet er lite til et nasjonalt bestillerorgan.

Tiltak 53 :

KDI antar at sektorvis bestillerløsning vil forenkle og profesjonalisere bestilling av tolk i kriminalomsorgen. En felles løsning for justissektoren vil også være hensiktsmessig når det gjelder vurderinger av tolkens egnethet, sikkerhets- og vandelsvurderinger, kunnskap om fagterminologi o.s.v. . Det er også en stor fordel om tolk som benyttes av kriminalomsorgen har kjennskap til og forståelse for fagområdene i hele justissektoren.

Tiltak 54:

KDI er enig i at et felles lønnsregulativ for tolker som arbeider for offentlig sektor kan føre til bedre kvalitet i tjenesten. KDI støtter også forslaget fordi det vil gi bedre budsjettmessig forutsigbarhet for etaten. En utfordring per i dag er at offentlige etater har ulike satser og at tolkene, gjerne de best kvalifiserte, derfor velger bort de minst lønnsomme oppdragene.

Tiltak 55 til 58:

KDI støtter utvalgets forslag til tiltak som kan gi økt bruk av skjermtolking.

Tiltak 59:

Se også under tiltak 47. KDI støtter etablering av egen bestillerorganisering innen justissektoren. Det er slik vi ser ingen motstrid mellom dette og etablering av regionale knutepunkter for skjermtolking i hvert fylke.

I NOU 2014:8 , kapittel 18.4.1 om etablerings- og driftsutgifter i forbindelse med skjermtolking (side 182, førstespalte i papirutgaven) heter det bl.a.:

”Det forutsettes at alle tolkebrukere allerede i dag har lokaler som kan anvendes.”

KDI vil nevne at denne forutsetningen ikke alltid vil være til stede i kriminalomsorgen. Tvert imot, viser skjermtolkpiloten i Kongsvinger fengsel, at det kan det være vanskelig, særlig av hensyn til sikkerheten, å finne egnede lokaler for skjermtolking i våre fengsler.

Tiltak 61:

Kriminalomsorgens utdanningscenter (Krus) og HiOA samarbeider allerede i forbindelse med grunnopplæringen (fengselsbetjentutdanningen) på Krus. En lovfesting av plikten til å benytte tolk vil øke behovet for opplæring, også i forbindelse med etterutdanning av ansatte.

Tiltak 63 :

KDI støtter en videreutvikling av modulen. KDI vil imidlertid foreslå at undervisningen blir noe mer praktisk anlagt, og at den i større grad omfatter skjermtolking.

Tiltak 70 :

KDI er enig i at standardisering av informasjon på flere språk for eksempel om barnevern, brannsikkerhet, forebygging av arbeidsulykker, vold og ekstremisme er viktig. Dette arbeidet bør prioriteres.

Tiltak 72 - 76 :

KDI tar ikke stilling til behovet for et eget tilsynsorgan.

Tiltak 77:

KDI støtter utvalgets forslag om en lovpålagt plikt for forvaltningen til å bruke kvalifisert tolk i gitte situasjoner. KDIs oppfatning er at det er hensiktsmessig å synliggjøre plikten og at en egen lovhjemmel kan være et egnet middel for å nå målet om at tolk brukes ved behov. Vedtak som fattes under frihetsberøvelse er generelt sett av svært inngripende karakter og vil angå den enkelte innsattes rettssikkerhet. Det vil være nødvendig med klare føringer for skjønnsutøvelsen for å sikre likebehandling.

Vi vil også nevne at når hovedmålsettingen med lovforslaget er å tydeliggjøre det offentliges ansvar for bruk av tolk må de økonomiske og organisatoriske forutsetningene være på plass, herunder flere kvalifiserte tolker. Dersom det fortsatt er mangel på kvalifiserte tolker frykter vi en situasjon hvor etterspørselen etter tolk, for eksempel innen justissektoren kan ramme tilgangen til tolk i en annen sektor, som helse og barnevern.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er i dag ulike budsjettmessige systemer ved bruk av tolk i strafferettspleien. Domstolene får dekket sine kostnader direkte via statsbudsjettet, mens politi og kriminalomsorg må dekke kostnadene via sine ordinære driftsbudsjetter. KDI mener at det bør vurderes om finansieringsordningen i større grad bør være den samme i hele strafferettspleien. KDI mener at

de kostnader som i fremtiden påløper på grunn et lovpålegg til forvaltningen om å bruke kvalifisert tolk i gitte situasjoner (Tiltak 77) bør holdes utenfor kriminalomsorgens eget driftsbudsjett.

Med hilsen

for

Jan-Erik Sandlie

assisterende direktør

Eivind Strand

Eva Gundersby
Eva Gundersby
seniorrådgiver